

YALÇIN GÖKÇEBAĞ'IN ESERLERİNDEKİ MİLLİ FOLKLOR ÖĞELERİNİN İNCELENMESİ

Examination of National Folklore Elements in Yalçın Gökçebağ's Art-works

Dr. Öğr. Üyesi Fahri DAĞI

Karabük Üniversitesi

fahridagi@gmail.com

Orcid: 0000-0002-2222-1192

Nuray ÇAĞLAYAN

Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü YL Öğrencisi

ncaglayan64@gmail.com

Orcid: 0000-0002-8972-8166

Öz

Bireyin kendini ifade etme yollarından biri olan sanat, zenginliği ve çeşitliliği ile içimizdeki duygularımızı estetik yöntemlerle aktardığımız bir araçtır. Türk resim sanatı tarihi içinde, estetik yöntemleri ustalıkla eserlerinde uygulayan pek çok sanatçı sayılabilir. Bu sanatçılar arasında yer alan Yalçın Gökçebağ'ın eserlerinde Anadolu kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini gözlemlemek mümkündür. Gökçebağ'ın 'çocukluğumda yaşadığım Anadolu'yu resmediyorum' dediği ve kendisine esin kaynağı yaptığı Anadolu coğrafyası onun resimlerinde huzur verici bir yaşama bürünmüştür.

Bu makalede, Yalçın Gökçebağ'ın Anadolu tabiatını, folklorunu ve Anadolu insanını ele aldığı eserleri incelenmektedir. Anadolu yaşamını, doğasını, kültürünü, geleneklerini eserlerinde ele alma usulleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Resim Sanatı, Yalçın Gökçebağ, Anadolu Kültürü, Folklor

Abstract

Art, which is one of the ways of self-expression, is a tool in which we convey our emotions through aesthetic methods with its richness and diversity. Many artists, who expertly apply aesthetic methods in their works, can be counted in the history of Turkish painting. It is possible to observe the richness and diversity of Anatolian culture in the works of Yalçın Gökçebağ, one of these artists. The Anatolian geography, which Gökçebağ says 'I paint the Anatolia I live in my childhood' and inspired him, has taken a peaceful life in his paintings.

In this article, the works of Yalçın Gökçebağ dealing with Anatolian nature, folklore and Anatolian people are examined. The methods of dealing with Anatolian life, nature, culture and traditions in their works are emphasized.

Key words: Painting Art, Yalçın Gökçebağ, Anatolian Culture, Folklore

Giriş

Folklor (halk bilimi) belirli bir bölgede yaşayan toplumun özgün kültürünün tüm unsurlarını kapsayan bir kavramdır. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde halk bilimi kavramı, “Bir ülkede yaşayan halkın kültür ürünlerini, sözlü edebiyatını, geleneklerini, törelerini, inançlarını, mutfağını, müziğini, oyunlarını, halk hekimliğini inceleyerek bunların birbirleriyle ilişkilerini belirten, kaynak, evrim, yayılım, değişim, etkileşim vb. sorunlarını çözmeye, sonuç, kural, kuram ve yasaları bulmaya çalışan bilim dalı” şeklinde tanımlanmıştır (sozluk.gov.tr).

Anadolu coğrafyası, sahip olduğu folklor ile onlarca medeniyetin sanatını şekillendirmiştir. Hitit Uygarlığından Urartulara, Selçuklu İmparatorluğundan Osmanlı Devleti'ne kadar bu topraklarda kurulmuş pek çok devlet, Anadolu'nun sahip olduğu milli folklor unsurlarını kendi sanat anlayışlarıyla harmanlamış ve en seçkin örnekleri ortaya çıkarmıştır. Anadolu'ya özgü zengin değerler bütünü olan yöresellik ve her yörenin kendine has güzelliği, çeşitliliği geçmişten günümüze değin Türk sanatçılarına ilham kaynağı olmaktadır. Binlerce yıllık geçmişi olan bu toprakların keşfedilmesi ve resimlenmesi şüphesiz tüm sanatçılarda büyük bir heyecan yaratmıştır (Çağlayan, 2011: 186). Sanat tarihi içinde yer alan eserlere bakıldığında hemen her dönem Anadolu topraklarında var olan halk bilim unsurlarının konu alındığı görülebilir. Folklorik öğeler hemen her dönem Türk resminin konuları arasında yer almıştır. Bu konuları işleyen eserler sayesinde tarihin bir döneminde yaşanan toplumsal olaylar, geleneksel üretim süreçleri, günlük yaşam vb. günümüze aktarılmış ve bu eserler birer belgeye dönüşmüştür. Türk sanatçılar Batı resim geleneklerini Anadolu folkloruyla harmanlayarak, bu coğrafyada var olan geleneksel sanatlarındaki folklorik elemanları ortaya çıkarmışlardır.

Anadolu kültürü ve insanı, resamlara esin kaynağı olmuş ve resim sanatına yeni bir yön vermiştir (Uz, 2012:72). Yurt gezileri yöresellik ve yöresel motiflerin, folklor araştırmalarının, yurt hikayelerinin yer alması bakımından da oldukça önemlidir (Girgin, 2009:29). Toplam 48 ressamın katıldığı ve bazılarının iki kez gittiği bu gezilerde, Türkiye'nin bütün bölgeleri ve illeri dolaşmıştır (Arda, 2014:36). Yurt Gezileri, sanatı Anadolu ile birleştirmek için düzenlenmiş etkinlikler olarak Türk resim sanatındaki yerini almıştır. 6 yıl süren etkinlikler sonucunda Türkiye'nin her bölgesi sanat ile tanışmış, halkın büyük çoğunluğu belki de ilk kez tanıştığı renkler dünyasını, her seferinde dikkatle izlemiştir.

Milli folkloru resimlerinin temeline yerleştiren sanatçılardan oluşan bir ressam grubu Türk resim sanatı tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Bedri Rahmi Eyüboğlu önderliğinde kurulan 'Onlar Grubu' etkin oldukları süre boyunca eserlerinde Anadolu folklorunu işlemişlerdir. Anadolu'nun geleneksel nakış unsurlarını ve yöresel motiflerini tuvale aktarmak grubun ortak amacını oluşturmaktadır. Grup, Türk resminin özgün üslubunu oluşturmak adına amaçlamış olduğu hedefi Batı tekniği ile Türk ve Anadolu motiflerini sentezleyerek gerçekleştirmek istemiştir (Bulut, 2009:29).

Geleneksel kültür, tüm dünya sanatlarında olduğu gibi Türk resim sanatında da her dönemde etkili rol oynamaktadır (Akengin ve Aypek Arslan, 2017:6). Hemen her dönem toplumsal yapı ile iç içe olan sanat, dönüşüm sürecine geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir (Çağlayan, 2020:437). Türk sanatçılardan Bedri

Rahmi Eyüboğlu, Adnan Turani, Abidin Elderoğlu, Erol Akyavaş, Rauf Tuncer, Süleyman Saim Tekcan, Hüsametdin Koçan, Ramazan Bayrakoğlu eserlerinde kilim, halı, kırkyama, hat sanatı, damga motifleri (Bayramoğlu, 2013:3) gibi milli folklor öğelerini ele alan sanatçılar arasında sayılabilir.

İlgili literatür incelendiğinde; bu çalışmanın amacı ile benzerlik gösteren araştırmaların var olduğu görülebilir. Türk resminde Anadolu'yu konu alan önemli temsilciler arasında sayılan Bedri Rahmi Eyüboğlu (Aydoğan, 2008), Fikret Otyam (Yılmaz ve Küçükşahin, 2017), Turgut Zaim (Yazkaç, 2018) ve Neşet Günel'in (Akyürek, 2018) eserleri benzer araştırmalar kapsamında incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, Yalçın Gökçebağ'ın eserlerindeki Anadolu folklor öğelerini incelemektir. Günümüz Türk resim sanatının önemli temsilcileri arasında yer alan Yalçın Gökçebağ, Ankara'daki atölyesinde ürettiği sanat eserlerinde milli folklor öğelerini kullanmakta ve Türk sanatında var olan gelenekleri sürdürmektedir. Bu amaç doğrultusunda ilgili literatürde yer alan Anadolu folklor öğeleri Gökçebağ'ın eserlerinde sorgulanmıştır. Bu çalışma ile Anadolu folkloruna olan ilginin artırılması, bu doğrultuda üretilen eserlerdeki Anadolu izlenimlerinin sergilenmesi, Anadolu folkloruyla ilgili literatüre katkı sağlanması umulmaktadır.

Yalçın Gökçebağ'ın Hayatı ve Eserleri

Yalçın Gökçebağ 1944 yılında, Denizli'nin Çal İlçesine bağlı Ortaköy'de doğmuştur (Resim 1). İlkokul öğreniminin ardından 1954 yılında girdiği İlk Öğretmen Okulu sınavını kazanmış ve Isparta-Gönen İlk Öğretmen okulunda öğrenim görmeye başlamıştır. Öğretmen okulunda, pek çok derste başarılı olmasına karşın resim ve müzik derslerinde daha başarılı olduğu görülmüştür (www.yalcingokcebag.com).

Resim 1. Yalçın Gökçebağ'ın portresi

Sanata olan ilgisi neticesinde 1957'de İstanbul Çapa İlk Öğretmen Okulunda resim seminerine katılmıştır. Bu seminerde 3 yıl boyunca usta isimlerden Malik Aksel ve İlhami Demirci'den resim dersleri almıştır. 1963'de Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü'ne girmiştir. Mezuniyeti sonrası bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra 1971 yılında TRT'de kameraman olarak çalışmaya başlamıştır. 1990 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Güzel sanatlar bölümünde öğretim görevlisi olarak

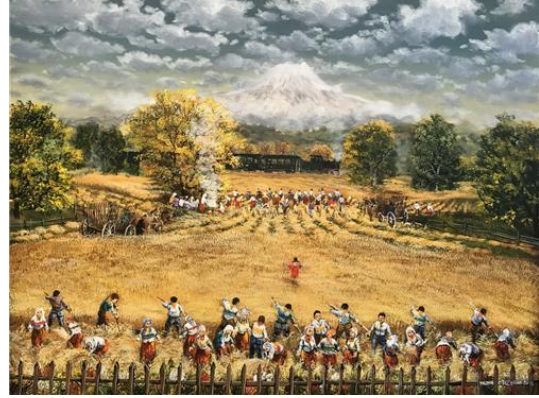
çalışmaya başlamıştır. Günümüzde Ankara'daki atölyesinde sanatsal çalışmalarına devam eden Gökçebağ'ın yurt içi ve yurt dışında 50'nin üzerinde resim sergisi bulunmaktadır (Kazanç, t.y.; www.yalcingokcebag.com; armoniartgallery.com).

Yalçın Gökçebağ'ın eserleri milli folklor içinde yer alan; buğday tarlaları, ekin biçenler, ayçiçeği tarlaları, çay toplayanlar, Yörük çadırları, at arabaları, kervanlar, üzüm bağları, portakal ağaçları, dantel işlemeler, zeytin işçileri, çalışan Anadolu kadınları, çocuklar, uçurtmalar, kış manzaraları, koyun sürüleri, balıkçı tekneleri, trenler, köy pazarlar, pamuk tarlaları gibi unsurları izleyiciye sunmaktadır.

Gökçebağ; eserlerinde tema olarak Anadolu'nun eski geçmiş dönemlerini, çocukluk yıllarındaki Anadolu'yu ele aldığını ifade etmektedir. Eserlerinde izleyiciye sunduğu sahnelerin tamamı Anadolu'nun çeşitli yörelerindeki günlük yaşamı, Anadolu doğasını, Anadolu halkının geleneklerini ve kültürünü temsil eden imgelerle biçimlenmektedir. Eserlerinde kendine özgü belgeselci bir bakış açısı kurgulayan Gökçebağ, bu sayede pek çok unsuru bir arada izleyiciye sunabilmektedir. Gökçebağ ele aldığı milli folklor unsurlarını daha geniş bir açıyla resmedebilmek ve ince detayları işleyebilmek için kompozisyonlarını (65°'lik açı olarak tabir edilen) geniş bir açıyla kurgulamıştır (Resim 2). Kullandığı renkler ve ışığı ele alış biçimi eserlerine farklı bir sıcaklık ve samimiyet katmaktadır. Eserlerinde ritmik bir düzen ve izleyiciyi eserin içine çeken bir anlatım yer almaktadır.

Resim 2

Resim 3

Gökçebağ'ın Resim 2 ve Resim 3'te yer sunulan resimlerinde, sıkça yer verdiği buğday tarlaları, buğday hasadı ve köy yaşantısı izlenmektedir. Harman yerleri, buğday tarlaları, makinanın henüz tarımda kullanılmadığı yakıcı güneşin altında biçilen buğday başakları, biçilmiş buğdayı toplayan yöresel kadınlar, buğday destelerinin dizilişi, ekinleri taşıyan süslü koşum takımlarıyla at arabaları, tarlaları yarıp geçen kara tren ayrıntıları, ağaçların altında pişirilen yemekler, kurulan sofralar bir taraftan tarla süren öküzler ve öküzlere geçirilmiş boyunduruklar eserlerdeki ayrıntıların yalnızca bir bölümüdür. Nakış nakış işlenen bu ayrıntılar izleyiciyi tamamıyla doğal bir yaşama götürmektedir. Eserlerde sunulan tüm ayrıntılar Anadolu insanına ait olan milli folklor unsurları olarak düşünülmelidir. El emeği, alın teri, göz nuru ile yapılmış, Anadolu'nun her bir köşesinde kendine has yöreselliği ile rastlayabileceğimiz harman yerleri, saman yığınları aynı yöreselliği kendi içindeki zenginliği ile gözler önüne sermektedir.

Gökçebağ'ın Yörük yaşamını ele aldığı resimlerinde; Türklerin yaşam biçimlerinden biri olan çadırlar, çadırların etrafında çoban eşliğinde koyunlar, kuzular, keçiler, etrafta koşuşturan oynayan çocuklar, kadınların çadırların etrafında günlük yaşamı temsil eden işlerle uğraşmaları ve çırpılan, silkelenen ve çadırların etrafına serilen kilimler Anadolu'yu temsil eden yöresel özellikler olarak ele alınmakta ve izleyiciye sunulmaktadır (Resim 4 ve Resim 5).

Resim 4

Resim 5

Kilim yıkayanları konu aldığı resimlerinde ise, dere kenarında veya çeşme başında imece usulü yapılan yıkama etkinliği aktarılmıştır. Bu eserlerde birbirinden güzel kilim motifleri ve doğanın muhteşem renkleri hemen göze çarpmaktadır. Kadınların yöresel kıyafetleri yakılan kazanlar suya batırılıp çıkarılan kilimler dereye oynayan çocuklar, çiçek açmış ağaçlar en doğal en saf haliyle yansıtılmıştır (Resim 6 ve Resim 7).

Resim 6

Resim 7

Gökçebağ'ın eserlerine yansıyan milli folklor öğeleri arasında Karadeniz kültürü de yer almaktadır. İklim, coğrafi koşullar, mimari ve çay bahçeleri eserlerde ilk göze çarpan öğeler olarak sayılabilir. Gökçebağ bulutlarla kaplı dağları, yeşilin her tonuna sahip çay tarlalarını ve yöre insanının emeğini kendisine has üslubuyla sunmakta ve Karadeniz kültürünü izleyicisine aktarmaktadır (Resim 8 ve Resim 9).

Resim 8

Resim 9

Sonuç ve Öneriler

Yalçın Gökçebağ milli folklor öğelerine eserlerinde yer verme ve bu sayede gelecek kuşaklara aktarma sorumluluğu ile hareket etmiş ve bu doğrultuda eserler üretmiştir. Eserlerinde; temiz ve saf Anadolu görünümüne yer vermiştir. Binlerce yıllık Anadolu tarihi ile şekillenmiş ve günümüz milli folklorunu oluşturmuş olan değerler eserlerin ana öğesini oluşturmuştur. Anadolu'nun folklorik öğelerinin cumhuriyet döneminden günümüze kadar birçok sanatçının tuvaline yansıdığı görülmektedir. Türk ressamları Anadolu yaşamını, doğasını, insanını, motifini, gelenek ve göreneklerini resimlerinde konu alarak sanatı halk yaşamıyla bütünleştirmişlerdir. Türk resmi içindeki halkbilimsel unsurların kültürel oluşum sürecine bağlı olarak görüldüğü ifade edilebilir. Bu süreçte ortaya çıkan pek çok eserin konusu Anadolu doğası ve insanından oluşmaktadır. Sanatçılar, resimlerinde toplumsal meseleleri ve halkbilimine ilişkin öğeleri konu edindikleri gibi, bu öğelerden esinlenerek yeni biçimler de denemişlerdir (Yılmaz ve Küçükşahin, 2017: 164).

Gökçebağ'ın eserlerindeki biçimsel nitelikler ile temalar, birbiriyle ilişkili öğeler olarak görülmektedir. Sanatçının eserlerindeki nesne ve figürlerdeki detaylar, renkler armonileri ve kompozisyon eserdeki milli folklor öğeleriyle bütünlük sağlamaktadır. Bu ifade biçimlerinin temel kaynağı Gökçebağ'ın milli folklor öğeleri hakkındaki görüş ve tutumu ile ilgilidir. Sanatçı sanat hayatı boyunca Anadolu kültürünü yakından inceleme imkânı elde etmiş ve bu gözlemler zamanla eserlerinin kaynağını oluşturan tutumlara dönüşmüştür.

Gerek eserlerindeki unsurlardan gerekse de bu çalışmanın kaynaklarından yola çıkarak, Gökçebağ'ın milli folklor öğelerinden oluşan içeriği, kendine has üslupla biçimsel hale getiren ve bu yaklaşımla Anadolu'yu başarıyla ifade eden önemli bir sanatçı olduğu ifade edilebilir.

Kaynakça

- Akengin, G. ve Aypek Arslan, A. (2017). Türk resim sanatı ve gelenek. *International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art*, 3(3), 1-8.
- Akyürek, M. (2018). Çağdaş Türk resim sanatında Anadolu insanı yorumları: Neşet Günal örneği. *Turkish Studies Social Science*, 13(18), 75-92.
- Arda, Z. (2014). Türk mitolojisinde dağlar ve çağdaş Türk resmine yansımaları. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 7 (13), 26-47.
- Aydoğan, E. B. (2008). Sanat eğitiminde bir duayen sanatçı Bedri Rahmi Eyüboğlu ve 10'lar grubu. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 312-326.
- Bayramoğlu, M. (2013). 20. yüzyıl Türk resim sanatında geleneksel Türk sanat örneklerinin etkisi. *Kalemişi Dergisi*, 1(2), 1-40.
- Bulut, A. (2009). *Çağdaş Türk resim sanatında onlar grubu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Çağlayan, E. (2020). Resim atölye derslerinde üretilen özgün çalışmalarda konu seçimine etki eden etmenlerin öğrenci görüşleri bağlamında incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 432-454.
- Çağlayan, E. (2011). *Karadeniz kültürünün yurt gezilerine yansımaları*. I. Uluslararası Karadeniz Kültür Kongresi Bildiri Kitabı içinde, ss. 183-189.
- Girgin, F. (2009). Cumhuriyet sonrası Türk resim sanatı'nda yöresel motifler. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Kazanç, Ü. (t.y.). *Yalçın Gökçebağ Anadolu'dan betimlemeler*. 22 Aralık 2019 tarihinde <http://www.antikalar.com/yalcin-gokcebag> adresinden alınmıştır.
- Uz, A. (2012). Tuvale yansıyan Anadolu kültürü. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 65-73.
- Yazkaç, P. (2018). Turgut Zaim' in resimlerinde; Anadolu folkloru ve Yörük yaşamı üzerine bir değerlendirme. *İdil Dergisi*, 7(43), 1031-1041.
- Yılmaz, E. ve Küçükşahin, E. (2017). Fikret Otyam'ın resimlerinde halk sanatının etkisi: yerellik ve evrensellik bağlamında bir değerlendirme. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 10(19), 160-186.
- _____. (t.y.). Yalçın Gökçebağ özgeçmiş. 22 Aralık 2019 tarihinde www.yalcingokcebag.com adresinden alınmıştır.
- _____. (t.y.). Yalçın Gökçebağ. 22 Aralık 2019 tarihinde http://www.armoniartgallery.com/html/yalcingokcebag/ylg_info.htm adresinden alınmıştır.
- _____. (t.y.). Güncel Türkçe Sözlük. 20 Aralık 2019 tarihinde www.sozluk.gov.tr adresinden alınmıştır.

İnternet Kaynakçası

- Resim 1. Yalçın Gökçebağ. Başlıksız. 30 Ocak 2020 tarihinde <https://www.galerisoyut.com.tr/wp-content/uploads/yalcin-gokcebag-portre.jpg> adresinden alınmıştır.
- Resim 2. Yalçın Gökçebağ. Başlıksız. 30 Ocak 2020 tarihinde <http://lebrizimages.net/imageHandler.ashx?iType=jpg&wType=2&wID=150935&iName=s4820-001&iPath=/sergi/4820&iSize=2&iResizeParam=0&isGrayscale=False&watermark=&transp=0> adresinden alınmıştır.

Resim 3. Yalçın Gökçebağ. Başlıksız. 30 Ocak 2020 tarihinde <http://lebrizimages.net/imageHandler.ashx?iType=jpg&wType=2&wID=176532&iName=s5719-006&iPath=/sergi/5719&iSize=2&iResizeParam=0&isGrayscale=False&watermark=&transp=0> adresinden alınmıştır.

Resim 4. Yalçın Gökçebağ [@yalcingokcebag]. (2018, Mayıs 18). Başlıksız [Instagram fotoğrafı]. 30 Ocak 2020 tarihinde <https://www.instagram.com/p/Bi7IH7rhApm/> adresinden alınmıştır.

Resim 5. Yalçın Gökçebağ [@yalcingokcebag]. (2019, Ağustos 21). Başlıksız [Instagram fotoğrafı]. 30 Ocak 2020 tarihinde <https://www.instagram.com/p/B1bq6NXISDi/> adresinden alınmıştır.

Resim 6. Yalçın Gökçebağ [@yalcingokcebag]. (2018, Ağustos 25). Başlıksız [Instagram fotoğrafı]. 30 Ocak 2020 tarihinde <https://www.instagram.com/p/Bm6lik7hyou/> adresinden alınmıştır.

Resim 7. Yalçın Gökçebağ [@yalcingokcebag]. (2018, Nisan 7). Başlıksız [Instagram fotoğrafı]. 30 Ocak 2020 tarihinde <https://www.instagram.com/p/BhRutQXATFt/> adresinden alınmıştır.

Resim 8. Yalçın Gökçebağ [@yalcingokcebag]. (2019, Mart 27). Başlıksız [Instagram fotoğrafı]. 30 Ocak 2020 tarihinde <https://www.instagram.com/p/BvhjYv6ANE7/> adresinden alınmıştır.

Resim 9. Yalçın Gökçebağ [@yalcingokcebag]. (2019, Temmuz 20). Başlıksız [Instagram fotoğrafı]. 30 Ocak 2020 tarihinde <https://www.instagram.com/p/B0JQ05kgRBS/> adresinden alınmıştır.